

Notat:

Umættelige velfærdskrav
er en myte

Borgernes og brugernes velfærdskrav er ikke umættelige. Hvis man sætter dem i en realistisk beslutningssituation, vil de ikke betale hvad som helst for forbedret kommunal service. De er villige til at betale for serviceforbedringer - men det gælder altså ikke en hvilken som helst serviceydelse for enhver pris. Det er heller ikke alle borgere, der efterspørger den samme service. Tværtimod er der systematiske forskelle i efterspørgslen, blandt andet mellem brugere og ikke-brugere, yngre og ældre, samt højre- og venstreorienterede.

Det viser KREVI's undersøgelse af brugeres og borgeres præferencer for kommunale serviceydelser. Undersøgelsen giver helt ny viden om forskellige befolkningsgruppers værdisætning af en række konkrete kommunale serviceydelser og serviceændringer.

Dette notat gennemgår en række udvalgte resultater fra KREVI's undersøgelse "Brugeres og borgeres præferencer for kommunale serviceydelser". Rapporten kan findes på www.krevi.dk. Den beskriver resultaterne af en spørgeskemaundersøgelse til 5.824 borgere i 12 kommuner i efteråret 2009. Undersøgelsens design og metode er kort beskrevet i bilaget til dette notat (s. 12-16).

1. Et nyt input til prioriteringsdiskussionen i kommunerne

Hvert efterår skal de lokale politikere i budgetlægningen prioritere de kommunale kroner. De skal vælge, hvilke serviceområder og serviceydelser kommunen skal nedprioritere og opprioritere. Det gør de ud fra deres politiske holdninger til, hvordan lokalsamfundet skal se ud, kommunens økonomiske muligheder og den viden, de har om borgernes efterspørgsel.

I beslutningsprocessen har politikerne normalt en del information til rådighed om produktionsomkostningerne ved nye eller forbedrede ydelser. Oplysninger om borgernes efterspørgsel er derimod mere sparsomme. Offentlige serviceydelser omsættes ikke på et frit marked, og borgerne kan kun sjældent vise deres betalingsvilje gennem aktive tilvalg og fravalg. Lokalpolitikere ved derfor typisk ikke ret meget om, hvad kommunens forskellige borgere og brugere egentlig vil have, hvilke serviceydelser de vægter højest, og hvad de konkret vil betale for. Selvom fx borgerhøringer, læserbreve og demonstrationer kan give information om helt specifikke præferencer hos enkeltindivider eller grupper af borgere, er

det uklart, i hvilken grad disse præferencer så er typiske for den lokale befolkning.

Der er behov for mere, og mere nuanceret, viden om borgeres og brugeres efterspørgsel efter kommunal service. Det har KREVI nu produceret. Undersøgelsen er den første af sin art i Danmark og giver helt ny viden om forskellige borgergruppers værdisætning af kommunale serviceydelser og serviceændringer. Den viden udgør relevant, supplerende styringsinformation for de lokale politikere, når de skal planlægge og prioritere det kommunale serviceudbud.

Sådan har vi gjort

Undersøgelsen har afdækket præferencer i form af betalingsviljer for nogle udvalgte kommunale serviceydelser og serviceændringer. Betalingsviljerne er et udtryk for, hvor stor værdi respondenterne tillægger de konkrete ydelser. Præferencerne er fremkommet ved brug af en særlig spørgeteknik, hvor respondenterne blev sat i en række valgsituationer, hvor de skulle afveje forskellige serviceændringer mod ekstra betalinger. Betalingerne havde form af enten brugerbetaling eller skat.

I undersøgelsen indgik fire kommunale serviceområder:

- Børnepasning
- Skole
- Praktisk hjælp til ældre
- Vej- og affaldsområdet.

Inden for hvert af de fire områder har vi undersøgt, hvordan borgerne afvejer specifikke serviceændringer i forhold til hinanden. Derudover har vi, *på tværs* af områderne, undersøgt, hvordan borgerne afvejer generelle serviceforbedringer på de fire områder i forhold til hinanden.

På børnepasnings- og skoleområdet har vi alene undersøgt brugernes præferencer, mens vi på ældreområdet, vej- og affaldsområdet samt i den tværgående prioritering mellem serviceområder har undersøgt præferencerne hos en blanding af brugere og ikke-brugere, dvs. en bred gruppe af borgere. Der indgår i alt 5.824 respondenter i undersøgelsen. Undersøgelsens design og metode er kort beskrevet i bilaget til dette notat.

2. Borgernes velfærdskrav er ikke umættelige

Flere meningsmålinger giver et billede af borgernes velfærdskrav som nærmest umættelige. Fx vil de bruge flere penge på næsten alle serviceområder¹. Men undersøgelsen viser, at borgernes og brugernes holdning tilsyneladende er mere nuanceret end som så. Hvis man sætter dem i en realistisk beslutningssituation, så er deres efterspørgsel efter offentlig service ikke uendelig. Tværtimod er de udmærket i stand til at prioritere mellem forskellige ydelser og holde dem op mod en ekstra betaling. Det viser sig, at borgere og brugere gerne vil betale for at få forbedret den kommunale service, men det gælder ikke en hvilken som helst serviceydelse for enhver pris.

Undersøgelsen viser, at de undersøgte serviceydelser prioriteres forskelligt af de adspurgte borgere og brugere. For nogle serviceydelser er betalingsviljen større end for andre, og det er ikke alle serviceændringer, som der overhovedet er en samlet betalingsvilje for. Desuden er der flere eksempler på overraskende lave gennemsnitlige betalingsviljer.

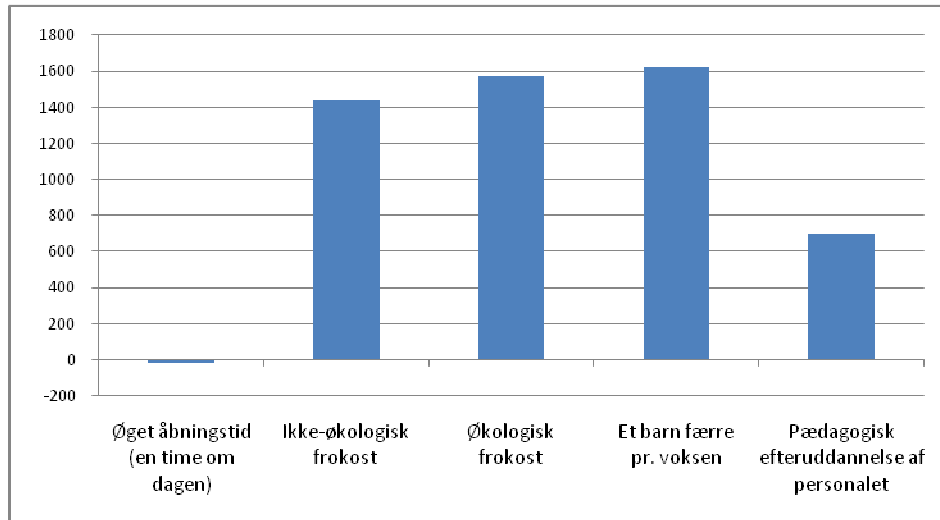
Eksempelvis gælder det på børnepasningsområdet, at de adspurgte forældre i gennemsnit ikke vil betale ekstra for at få udvidet den daglige åbningstid i deres barns institution med en time (se figur 1). En times *øget* åbningstid om dagen i daginstitutioner har altså ingen værdi for de adspurgte forældre. Det betyder ikke, at de er ligeglade med åbningstiden i institutionerne, eller at de vil have den beskåret. Men en time ekstra om dagen er åbenbart ikke vigtig nok til, at forældrene vil betale ekstra for den. De vil hellere betale for, at hver voksen i institutionen får ét barn mindre at tage sig af, ligesom de hellere vil betale for at få en frokostordning. De vil kun betale en smule mere for en *økologisk* frokostordning end for en ikke-økologisk. Den særskilte betalingsvilje for økologi er altså ikke overvældende, samlet set.

¹ Kilde: Ugebrevet Mandag Morgen nr. 25, 29. juni 2009.

Figur 1. Gennemsnitlig betalingsvilje, brugerbetaling, kr./barn/år

Uvejret gennemsnit. N=1.150

Betalingsviljer og produktionsomkostninger er to forskellige ting

Man skal være opmærksom på, at betalingsviljerne er et udtryk for, hvor stor værdi de adspurgte borgere tillægger de nye eller ændrede serviceydelser. De siger derimod *ikke* noget om, hvad det rent faktisk koster at indføre eller ændre ydelsen, og heller ikke noget om, hvad de adspurgte borgere *tror*, at det koster. Betalingsviljerne er alene et udtryk for, hvilken værdi borgerne selv tillægger konkrete serviceændringer eller ydelser.

En positiv betalingsvilje for en serviceydelse eller serviceændring betyder derfor ikke nødvendigvis, at der er velfærdsøkonomiske argumenter for at indføre eller ændre ydelsen. Viden om betalingsviljen for en serviceydelse (efterspørgslen) må kombineres med viden om ydelsens produktionsomkostning (udbudsprisen) og viden om andre effekter af ydelsen, før man har grundlag for at beslutte, om det er en god idé at indføre eller ændre ydelsen.

For visse nye eller ændrede serviceydelser ser det ud til, at de adspurgte borgere og brugere har lave betalingsviljer i forhold til, hvad det faktisk ville koste at indføre eller ændre ydelserne.

Fx vil de adspurgte småbørnsforældre i gennemsnit betale omtrent 1.500 kr. pr. barn pr. år for at få serveret frokost i deres barns daginstitution

(se figur 1). Det svarer til ca. 7,50 kr. pr. frokostmåltid. Den faktiske produktionsomkostning ved en frokostordning må antages at være noget højere. Dermed ville mange forældre formentlig ikke købe ydelsen, hvis de fik et frit valg. Her skal man huske, at lokalpolitikernes beslutninger i budgetlægningen i høj grad er præget af deres politiske værdier og deres overvejelser om positive afledte effekter af serviceydelserne. I forhold til frokostordning i daginstitutioner kan der fx være et ønske om at øge folkesundheden og mindske en evt. social slagside i børnenes kost som baggrund for at indføre en frokostordning, selvom brugernes gennemsnitlige betalingsvilje ikke modsvarer produktionsomkostningen i forholdet 1:1.

3. Alle borgere vil ikke have samme service

Undersøgelsen dokumenterer, at der er stor forskel på, hvad forskellige grupper af borgere vil betale for forskellige serviceydelser og serviceændringer. Blandt andet er der forskel på præferencer, afhængig af om man er bruger eller ikke-bruger af serviceydelserne på et område. Præferencerne er også betinget af brugernes praktiske situation, samt af deres nuværende serviceniveau og tilfredshed. Desuden spiller individuelle forhold som køn, alder og politisk orientering en rolle, ligesom geografiske forhold har en vis betydning.

Brugere vil betale mere end ikke-brugere for forbedret service

Hvor meget, borgerne er villige til at betale for kommunal service, afhænger i høj grad af, om de personligt drager fordel af ydelsen. Således vil brugere betale mere end ikke-brugere. Undersøgelsen viser, at folk, der har børn i daginstitution eller skole, vil betale mere i skat for serviceforbedringer på skoleområdet og dagpasningsområdet, end folk uden børn.

Dog er der grænser for selv brugernes betalingsvilje: De brugere, der er mest tilfredse med deres barns skole eller institution, vil tilsyneladende betale mindre for at få forbedret servicen end de mere utilfredse brugere. På børnepasningsområdet er det endda sådan, at de mest tilfredse brugere ikke vil betale mere end ikke-brugerne for serviceforbedringer.

De store forskelle mellem brugere og ikke-brugere betyder, at det ikke er nok for de lokale politikere at have dialog med brugergrupper, når de

prioriterer kommunens serviceudgifter. De er nødt til også at inddrage ikke-brugernes synspunkter i beslutningsprocesserne, hvis de vil undgå, at det kun er de koncentrerede - og måske de mest utilfredse - interessergrupperes stemme, der bliver hørt.

Vi prioriterer forskelligt, alt efter, hvor i livet vi er...

Undersøgelsen viser, at der er klare forskelle i præferencer mellem aldersgrupper. De 26-33-årige har højere betalingsvilje for serviceforbedringer på børneinstitutionsområdet, de 34-57-årige for serviceforbedringer på skoleområdet og de over 50-årige for serviceforbedringer på ældreområdet. Præferencer er altså betinget af borgernes livsfase.

Forskellene mellem aldersgrupper træder tydeligt frem, selv når der er kontrolleret for effekten af at være bruger af et område. Det har altså både selvstændig betydning, om man reelt er bruger, og om man befinder sig i den potentielle målgruppe for serviceydelserne på området. Man vil betale mere i skat for ydelser, som man bruger, såvel som for ydelser, som man ved eller forventer, at man vil komme til at bruge, eller som man bare kan identificere sig med.

... efter, hvilke øjne vi ser med...

Det ser ud til, at borgernes servicepræferencer er betinget af deres kendskab til det konkrete serviceområde. På ældreområdet har vi analyseret denne sammenhæng. Respondenterne har tilkendegivet, om de selv eller deres pårørende er eller har været brugere, om de er eller har været ansat i ældresektoren, eller om de kender ældreområdet fra medierne. Hvis man kender ældreområdet fra en medievinkelel eller en bruger-vinkel, vil man betale mere for ekstra rengøringshjælp til de ældre, end hvis man arbejder i sektoren. Begge grupper vil betale mere for tid til socialt samvær end folk helt uden kendskab til området.

... og efter, hvilken praktisk situation, vi står i

Undersøgelsen viser, at også praktiske forhold i hverdagen har betydning for borgernes præferencer. Det gælder navnlig på vej- og affaldsområdet. Betalingsviljen for at få forbedret vejene stiger med folks transporttid til arbejde. Derfor kan lokalpolitikere i pendlerkommuner have grund til at

overveje at holde en højere standard på vejene. Folk uden bil vil betale mere end folk med bil for at få deres storskrald og haveaffald afhentet derhjemme. Betalingsviljen for samme ydelse stiger, jo længere væk fra en genbrugsstation, man bor. Og sjællændere vil betale mere end jyder for at få afhentet deres storskrald og haveaffald. Det ser ud til at have hold i virkeligheden, når man kalder et anhængertræk for en jydekrog.

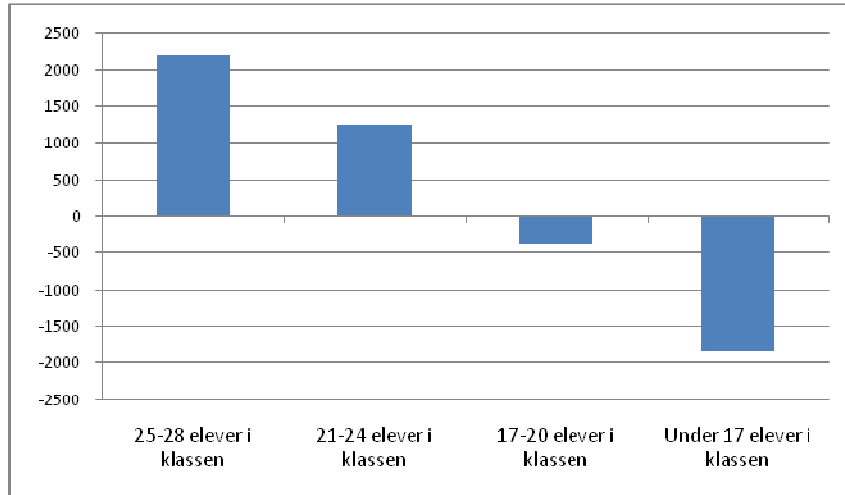
Noget lignende gælder i forhold til børnepasning. Forældre, der har børn i dagpleje, vil betale *mindre* end forældre med børn i vuggestue eller børnehave for at få reduceret antallet af børn pr. voksen i deres barns pasningstilbud. Det virker logisk, fordi der typisk er ganske få børn i alt i en dagpleje. En reduktion med ét barn vil derfor have stor betydning for, hvor mange børn, der er at lege med.

Mer' vil ikke ha' mer'...

Brugernes nuværende serviceniveau har betydning for deres efterspørgsel efter mere service. På skoleområdet er der en klar tendens til, at jo mere, man får af en ydelse i dag, des mindre vil man betale for at få endnu mere. Fx er det sådan, at jo flere idrætstimer og dansktimer ens barn i forvejen har i skolen, des mindre er man som forældre villige til at betale for en ekstra ugentlig idræts- eller dansktimer. Vi finder med andre ord en tendens til faldende marginalnytte. Det samme mønster ses for klassekvotienten (se figur 2). Jo flere elever, der går i barnets klasse, des mere vil man som forældre betale for at få sænket klassekvotienten med én elev.

Figur 2. Betalingsvilje for en elev færre i klassen, afhængig af nuværende klassekvotient, brugerbetaling, kr./barn/år

Kilde: Særkørsel foretaget af COWI. Bivariat uvejte analyse uden kontrol for øvrige variable. N=1.665.

Interessant nok opleves det tilsyneladende ikke altid som en serviceforbedring, at klassekvotienten falder. De adspurgte forældre har en grænse for, hvor lille klassen må blive. Gennemsnitligt ser den grænse ud til i undersøgelsen at ligge et sted mellem 20 og 21 elever (se figur 2). Den faktiske klassekvotient er 20 elever i gennemsnit på landsplan, varierende mellem 17 og 23 i de 98 kommuner².

Som nævnt viser undersøgelsen derudover en tendens til faldende betalingsvilje med stigende brugertilfredshed. Det peger i samme retning som de ovenstående resultater: Jo bedre et serviceniveau man oplever, at man har, des mindre er ens efterspørgsel også efter yderligere service. Mer' vil ikke ha' mer'.

... og så alligevel

Tendensen til faldende marginalnytte gælder tilsyneladende kun de ydelser, der kan gradbøjes, som fx antallet af dansktimer. Andre ydelser i undersøgelsen, som fx frokostordning i daginstitutioner, lader sig ikke gradbøje: Enten har man en frokostordning, eller også har man ikke én.

Værdisætningen af sådanne enten/eller-ydelser afhænger af, hvorvidt man allerede modtager dem. Undersøgelsen viser en tendens til vel-

² 2008-tal. Kilde: "Kommunernes skolestruktur" (KREVI, 2010)

færdsconservatisme i stedet for faldende marginalnytte for den type ydelser. Konservatismen kommer til udtryk ved, at de forældre, der i forvejen har en frokostordning i deres barns institution, også har en større betalingsvilje for en frokostordning end de forældre, der ikke har en frokostordning i dag. Hvis man i dag har en frokostordning, vil man betale mere for at *beholde* den, end man vil betale for at *få* en frokostordning, hvis man ikke har en i forvejen.

Eksempelvis er småbørnsforældre, der allerede har en frokostordning i deres barns institution, villige til at betale ca. 3.000 kr. *mere* om året for en frokostordning (ca. 15 kr. pr. måltid) end småbørnsforældre, der ikke har nogen frokostordning i deres barns institution.

Kvinder vil betale mere for offentlig velfærd end mænd

Undersøgelsen viser, at kvinder vil betale mere for offentlig velfærd end mænd. Det gælder fx socialt samvær i ældreplejen, mere personale i daginstitutioner og afhentning af pap, papir og glas til genbrug. Kun på skoleområdet er der ingen kønsforskelle i præferencerne for den undersøgte service.

Højre- og venstreorienterede sætter forskellig pris på offentlig service

Analysen viser klart, at politisk orientering gør en stor forskel, når det handler om, hvad man vil betale for kommunal service. Dermed udfordrer undersøgelsen påstanden om ideologernes død. Der er *ikke* tale om totalt vælgersammenrend på den politiske midte.

Venstreorienterede brugere og borgere vil typisk betale mere end højreorienterede for offentlig service. Disse ideologiske forskelle viser sig klart i betalingsviljen for skattefinansierede, generelle serviceforbedringer på de klassiske velfærdsområder: folkeskole, børnepasning og praktisk hjælp til ældre. Også for specifikke ydelser på ældreområdet vil venstreorienterede betale mere i skat end højreorienterede for mere rengøring, tid til socialt samvær og valgfrihed i madordninger.

På skole- og børnepasningsområdet er det især frokostordning, der skiller de ideologiske vande. Fx vil de højreorienterede forældre betale ca.

1.200 kr. mindre i brugerbetaling pr. barn pr. år end de mere venstreorienterede for at få en frokostordning i deres barns institution.

Ikke tale om krævende københavnere og nøjsomme jyder

Undersøgelsen giver ingen stærke indikationer på geografisk betingede præferenceforskelle, når der er kontrolleret for individvariable. Dog vil sjællændere betale mere end jyder for økologi i frokostordninger i deres barns institution og for at få afhentet storskrald. Desuden vil byboere generelt betale lidt mere end landbefolkningen for skattefinansierede offentlige serviceforbedringer. Disse sammenhænge gælder vel at mærke *efter*, at der er taget højde for betydningen af individuelle forhold, jf. ovenfor.

Et hip til det kommunale selvstyre

Selvom der ikke er fundet mange geografisk betingede præferenceforskelle, viser de mange forskelle mellem befolkningsgrupper, at der findes forskelle mellem kommuner, som skyldes forskelle i deres befolknings sammensætning med hensyn til fx alder og politisk orientering. Det er også værd at bemærke, at undersøgelsen fandt visse præferenceforskelle mellem enkeltkommuner, selv efter kontrol for individuelle forhold.

Undersøgelsen peger derfor på, at det kommunale selvstyre fortsat giver god mening som en måde, hvorpå velfærdsstaten kan tilpasse sig variationer i borgernes præferencer på tværs af landet. Når det er lokalt valgte politikere, der prioriterer kommunale midler og serviceydelser, har de mulighed for at tage hensyn til den lokale befolknings sammensætning og deres egne borgeres specifikke efterspørgsel.

Bilag: Kort om undersøgelsens design, metode og resultater³

KREVI's undersøgelse af brugeres og borgeres præferencer for kommunale serviceydelser er gennemført i samarbejde med en projektgruppe, der bestod af COWI samt AKF, Userneeds og Accent.

Undersøgelsens formål var at tilvejebringe større viden om brugere og borgeres præferencer for kommunale serviceydelser. Hvilke ydelser prioriteres højere end andre, og hvordan varierer præferencerne mellem forskellige grupper af borgere og brugere?

I undersøgelsen har vi anvendt den såkaldte stated preference-metode, der er særligt udviklet til at afdække præferencer for ikke-markedsomsatte goder som de kommunale serviceydelser. Det særlige ved metoden er, at den sætter folk i en række hypotetiske valgsituationer, hvor de skal vælge mellem forskellige "servicepakker", der hver består af forskellige sammensætninger af nye eller ændrede serviceydelser og en betaling for dem. Når respondenterne træffer deres valg, afvejer de deres forskellige serviceønsker mod hinanden og mod det beløb, de er villige til at betale for at få ønskerne opfyldt. Derved afslører de indirekte deres efterspørgsel.

Undersøgelsen afdækker præferencer i form af betalingsviljer for en række udvalgte kommunale serviceændringer. Betalingsviljen er et udtryk for, hvor stor værdi respondenterne tillægger de konkrete ændringer.

Serviceområder og serviceydelser er udvalgt til undersøgelsen på baggrund af bl.a. interviews med kommunale videnspersoner og erfaringer fra en pilotundersøgelse. Der indgår fire serviceområder:

- Børnepasningsområdet
- Skoleområdet
- Praktisk hjælp til ældre (ældreområdet)
- Vej- og affaldsområdet.

³ Nærværende gennemgang af undersøgelsens metodiske design og fremgangsmåde er ikke udtømmende. For en udførlig og fyldestgørende beskrivelse af metoden henvises der til analyserapporten "Borgeres og brugeres præferencer for kommunale serviceydelser" på www.krevi.dk.

Inden for hvert af de fire områder har vi undersøgt, hvordan borgerne afvejer specifikke serviceændringer i forhold til hinanden. Derudover har vi, på tværs af områderne, undersøgt, hvordan borgerne afvejer generelle serviceforbedringer på de fire områder i forhold til hinanden. Serviceydelserne indgår i spørgeskemaets valgsituationer sammen med ekstra betalinger, jf. tabel 1.

De ekstra betalinger i spørgeskemaet har form af enten en brugerbetaling eller en skattebetaling. Betalingsformen afhænger af, om der er udvalgt brugere eller borgere (dvs. en blanding af brugere og ikke-brugere) som respondenter, jf. tabel 2.

Tabel 1. Serviceområder, serviceydelser og betalingsformer i spørgeskemaet

Børnepasning	Skoleområdet	Ældreområdet	Vej- og affaldsområdet	Tværgående prioritering
Åbningstid	Antal dansktimer	Hjælp til rengøring	Bortskaffelse af storskrald og haveaffald	Service på ældreområdet
Frokostordning	Antal idrætstimer	Valgfrihed i færdiglavet mad	Bortskaffelse af papir, pap og glas	Service på børnepasningsområdet
Antal børn per voksen	Frokostordning på skolen	Tid til socialt samvær	Renholdelse af offentlige arealer	Service på Skoleområdet
Pædagogisk efteruddannelse af personale	Elever per klasse	Mulighed for køb af ekstra hjælp fra kommunen	Tilstand på veje og stier i nærområdet	Service på vej- og affaldsområdet
Ekstra brugerbetaling per barn	Ekstra brugerbetaling per barn	Ekstra skattebetaling per husstand	Ekstra skattebetaling per husstand	Ekstra skattebetaling per husstand

På børneinstitutionsområdet og skoleområdet er der udvalgt respondenter, som er brugere, dvs. forældre til børn i institution og skole. På vej- og affaldsområdet er alle borgere i princippet brugere, mens der på ældreområdet og i den tværgående prioritering er udvalgt respondenter, der er en blanding af brugere og ikke-brugere (dvs. borgere), jf. tabel 2.

Tabel 2. Udvælgelse af respondenter til undersøgelsen

Børnepasning	Skoleområdet	Ældreområdet	Vej- og affaldsområdet	Tværgående prioritering
Brugere:	Brugere:	Brugere og ikke-brugere:	Borgere (=brugere)	Brugere og ikke-brugere
Forældre til børn i dagpasning	Forældre til børn i skole	Halvdelen > 50 år Halvdelen < 50 år	Ingen screening	Ingen screening

Dataindsamlingen er foretaget ved hjælp af et internetbaseret elektronisk spørgeskema i perioden fra ultimo oktober til medio november 2009. Der har

deltaget i alt 5.824 respondenter fra 12 kommuner i undersøgelsen. Hver respondent har besvaret spørgeskemaet for to serviceområder og for den tværgående prioritering mellem serviceområder. Besvarelserne er fordelt på undersøgelsens fem områder som vist i tabel 3.

Tabel 3. Antal besvarelser i undersøgelsen

Børnepasning	Skoleområdet	Ældreområdet	Vej- og affalds-området	Tværgående prioritering
1.227	1.834	3.923	3.570	5.824

Note: Hver besvarelse udgør tre observationer, da der er tre valgsituationer pr. besvarelse pr. område.

Hver valgsituation i spørgeskemaet består af tre "servicepakker", hvor den første svarer til respondentens nuværende serviceniveau og betaling, mens de to næste består af forskellige sammensætninger af ændringer på de fire serviceydelser, der er udvalgt for hvert serviceområde, og en tilhørende ekstra betaling. Et eksempel på en stated preference-valgsituation fra børneinstitutionsområdet ses i figur 3. Respondenten skal vælge, hvilken af de tre servicepakker han foretrækker.

Figur 3. Eksempel på valgsituation for børneinstitutionsområdet

Du skal nu forestille dig selv i en situation, hvor du kan vælge mellem tre alternativer.

Serviceændringer og ekstra betaling er opdigtede. Men vi vil bede dig se alternativerne som virkelige. Husk også at overveje nøje, hvordan en ekstra betaling vil påvirke dit rådighedsbeløb til andre formål.

Foretrækker du din nuværende situation, alternativ A eller alternativ B?

	Nuværende situation	Alternativ A	Alternativ B
Åbningstider	Som i dag	½ time længere åbent om dagen	1 time længere åbent om dagen
Frokost	Som i dag	Børnene har selv madpakke med	Der serveres frokost - økologisk
Antal børn per voksen	Som i dag	Som i dag	1 barn mindre
Efteruddannelse af personale	Som i dag	Pædagogisk efteruddannelse af personale	Som i dag
Ekstra betaling per barn	0 kr. om året	100 kr. om året (10 kr./måned)	500 kr. om året (40 kr./måned)

Nuværende situation
 Alternativ A
 Alternativ B

Note: Serviceændringer og betalingsniveauer varieres systematisk mellem forskellige valgsituationer. Hver respondent præsenteres for tre forskellige valgsituationer for hvert serviceområde.

Når en respondent i en valgsituation afvejer forskellige servicepakker mod hinanden, vil der typisk være negativ nytte knyttet til en ekstra betaling og positiv nytte knyttet til en serviceforbedring. Betalingsviljen for en serviceydelse er beregnet som den forøgelse af betalingen, der modsvarer

en given serviceændring, så de to modsatrettede nytteeffekter udligner hinanden.

Analysen af præferencer for hvert serviceområde og den tværgående prioritering er sket i to trin:

1. Analyse af respondenternes gennemsnitlige betalingsviljer i en deskriptiv model
2. Afdækning af forskelle i betalingsviljer mellem forskellige grupper af respondenter, fx kvinder og mænd, i en forklarende model.

De gennemsnitlige betalingsviljer giver et billede af, hvilke af de fire ydelser der har størst og mindst værdi for de adspurgte respondenter. De gennemsnitlige resultater dækker over forskelle mellem grupper af respondenter.

Forskelle i betalingsviljer mellem grupper af respondenter giver indsigt i, hvordan konkrete beslutninger om serviceændringer kan have forskellig betydning for forskellige grupper af borgere og brugere. I analysen af præferenceforskelle har vi undersøgt betydningen for betalingsviljerne af en række faktorer, inddelt i fire kategorier:

- Relation til det konkrete serviceområde (og evt. tilfredshed)
- Respondentens nuværende serviceniveau (for brugerområder)
- Individuelle baggrundsforhold
- Geografiske forhold.

Stikprøvens repræsentativitet i forhold til befolkningen generelt har betydning for generaliserbarheden af de gennemsnitlige betalingsviljer, men ikke for generaliserbarheden af de fundne præferenceforskelle mellem grupper af respondenter. Der er i undersøgelsen en overrepræsentation af fx højtuddannede, kvinder og personer med hjemmeboende børn i forhold til befolkningen.

Det bemærkes desuden, at undersøgelsen som hovedregel har afdækket respondenternes betalingsvilje for *serviceforbedringer*⁴, fx en times udvi-

⁴ Dog er visse ydelser formuleret uafhængigt af respondenternes nuværende serviceniveau og kan derfor blive opfattet som serviceforringelser af nogle respondenter.

det åbningstid om dagen i daginstitutioner. Folks værdisætning af en daglig times åbningstid er ikke nødvendigvis den samme, når de skal betale for at få en ekstra, som hvis de skulle kompenseres for at miste én. Hvis betalingsviljen er nul for en given serviceændring, som tilfældet er for en times udvidet åbningstid, så kan man konkludere, at respondenterne gennemsnitligt set ikke tillægger dén konkrete serviceændring nogen værdi. Man kan derimod hverken konkludere, at de tror, at det er gratis at få udvidet åbningstiden, at de er ligeglade med åbningstiden i deres barns institution, eller at man kan beskære åbningstiden, uden at forældrene oplever et velfærdstab.